יפעת מידע תקשורתי דרך מנחם בגין 96-98 (לשעבר דרך פ"ת) תל אביב 67138 טל. 03-5635050 פקס. 03-5617166

54752932-7	21/08/2016	הארץ - גלריה	עמוד 9	1	26.02x34.16
המלך צ'ינגיס הראשון - מאת יונתן ילו - 37760					

ספרות

מי אמר שדיקטטורים זה דבר רע

יונתן ילון חשב שהספרות הישראלית עצובה ומדכאת, "עמוס עוזית" מדי, אז הוא כתב את "המלך צ'ינגיס הראשון", ספר פנטזיה הומוריסטי על רודן שמנמן וחסר מודעות. בראיון עמו הוא מספר למה לא אכפת לו אם יקראו לו "גיק"

יונתן ילון. עובד כסמנכ"ל שיווק בחברת היי־טק צילום: דודו בכר

גילי איזיקוביץ

יסיון הפיכה מחוצף מתרחש בצ'ינגיסטן בשעה שהמלך והשליט הכל יכול, המלך צ'ינגיס הראשון, שוהה מחוץ לגבולותיה. צ'ינגיס, רודן שמנמן וחסר מודעות אבל אהוב על תושבי ממלכתו, פונה בסרטון לתומכיו, ומורה להם לעלות אל הארמון ועיר הבירה שפגאט. ההמונים נענים לקריאה בהתלהבות: עד שהמלך מובח בחזרה אל ארמונו, הם נאבקים בהמוניהם במורדים ומצליחים לסלק את מי שביקשו להביא דמוקרטיה למדינה.

הסצינה הזאת, שיאו של הספר "המלך צ'ינגיס הראשון" שכתב יונתן ילון (הוצאת גרף), נשמעת כמו תיאור כמעט מדויק של ניסיון ההפיכה בטורקיה בחודש שעבר. ילון צפה בה בטלוויזיה, המום מעט, מרגיש כאילו "גנבו לי את הסיפור, כאילו אני מסכל כל בהפרה של זכויות יוצרים, זה אותו הסיפור פרט אחרי פרט". הסצינה הזאת, יש לציין, נכתבה לפני כשלוש שנים, אפילו לפני ההפיכה הרוסית באוקראינה, וכסצינה בדיונית לחלוטין, בספר שהוא אולי האסקפיזם הקיצי הקליל ביותר שראה אור בעברית באחרונה.

ב"המלך צ'ינגיס הראשון" יש מדינה אסיאתית מסוגרת בפני המערב, שבראשה, מאז התמוטטות ברית המועצות, עומד הרודן. אך צ'ינגיס הוא רודן מורכב, מחד הוא מטפח פולחן אישיות, הכולל פסלי זהב המנציחים אותו מנופף בידיו וספר שכתב והבקיאות בו היא חובה לכל אזרח, שלא לדבר על עבר אלים ששתיקה אופפת אותו. מאידך הוא שקוע בטיפוח הממלכה, מחלק בקפדנות את רווחיה העצומים מאוצרות הטבע בין האזרחים ושקוע בעבודות צדקה למען אזרחיו.

כמו כל רודן ששווה משהו, המולך על מדינה רחוקה ואקזוטית, גם לצ'ינגיס התנהגויות אקסצנטריות: הוא לבוש בגדי אציל מימי הביניים, ובהוראתו נאסר בממלכתו על פלייבק והופעות בלט, טבעונות ולעיסת מסטיק. גיבור הסיפור הוא טוראן מוגאייב, שבהיותו תינוק ערק אביו, לשעבר יד ימינו של צ'ינגיס, לניו יורק. אחרי מותו של האב הוא מוזמן לשוב לממלכה ומחליט להיענות להצעה, כדי לגלות עולם בלתי נגוע, תככים ומזימות, נופך פרא מעוטרים קילוגרמים של זהב ואפילו אהבה. תחושת ההרפתקה, מסע הגילוי למקום מדומיין שיכול היה להיות אמיתי (הספר נפתח בהערה "הכל קרה באמת"), כאילו מדובר בעיבוד עכשווי לסיפור הרפתקאות קלאסי, מכוונת לחלוטין, ויותר משמץ של עובדות שימש כהשראה לסיפור.

"הדמות של צ'ינגיס מבוססת במידה רבה על ספרמורט ניאזוב, נשיא טורקמניסטן לשעבר שמת בנסיבות טבעיות ולא בהפיכה", מספר ילון, "וצ'ינגיסטן מזכירה מאוד את טורקמניסטן. נתקלתי בניאזוב לפני עשור לפחות בידיעות בעיתון, אלו שהיו מביאים בעמוד 22 בצד, חדשות מוזרות מהעולם. גם הוא חיבר ספר חובה לאזרחים, שהוא מקצוע חובה בבית ספר וחייבים ללמד אותו במסגדים לצד הקוראן. הוא יצר פסל מצופה זהב של עצמו שפונה תמיד לשמש. הוא שיעשע אותי ונתן לי השראה. אבל גם רודנים צבעוניים אחרים היו מקור להשראה, קדאפי, סדאם חוסיין, רודנים אפריקאים ואחרים. מצאתי גם הרבה מהקומי בהתנהלות שלהם".

בכלל הגישה שלך מעודנת כלפיו. הוא משעשע אותך ואתה מחבב אותו.

"בהחלט, כולם מחבבים אותו. אם לא, המצב שלהם היה קשה מאוד".

זה לא כל כך פוליטיקלי קורקט, ממתי רודנות היא שלטון אהוב?

"לפני כתיבת הספר קראתי הרבה מאוד רומנים על דיקטטורים. בכלל קראתי על דיקטטורים. הם תמיד מוצגים באור שלילי ורציתי לעשות תיקון", הוא צוחק, "אולי הם לא הובנו כראוי על ידי מתנגדיהם".

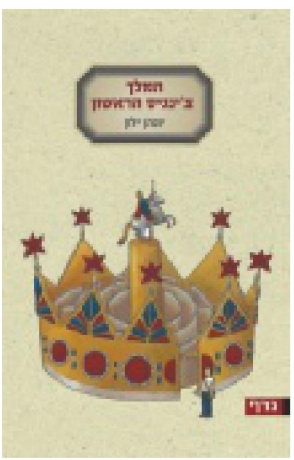

ילון: "רציתי לשמח, לכתוב משהו אופטימי ואני לא חושב שזאת בושה או שיש בזה משהו פחות טוב"

אבל צ'ינגיס הוא ממש אהוב, ודיקטטורים, לפחות מי שהזכרת, הם פסיכופטים אלימים ומשוגעים.

"צ'ינגיס בעלייתו לשלטון היה צריך לעשות כמה דברים לא נעימים והוא התוודה על זה בספר. רציתי ליצור דמות שהיא לא ברירת מחדל, כי דיקטטור מרושע הוא ברירת המחדל בספרות. רציתי לברוא דמות סמכותית שהיא גם מורכבת, כזאת שיש לה עבר לא נעים אבל כן שליט שחושב על טובת עמו ורוב הנתינים מרוצים מהתפקוד שלו. רציתי לפתוח אצל הקורא מחשבה, דיקטטורה נאורה שהאזרחים מרוצים בה, לעומת דמוקרטיות חולות ומושחתות שמביאות לכעס בציבור. רציתי דיון, האם אותה שיטה מתאימה לכל מקום? מה טוב יותר?"

עוד כמה מטרות ספרותיות עניינו את ילון בכתיבת הספר. הוא בן 38, נשוי ואב לתאומים, מתגורר ברעננה ועובד כסמנכ"ל שיווק בחברת היי־טק. בעבר הוציא ספר סיפורים קצרים, "אהוב על הבנות", יצר וערך את אתר ביקורות הספרים "ביקורת ספרים לממהרים" ואת משחק ההרפתקה הממוחשב "אושר בלי גבולות", המדמה מסע בחירות לראשות הממשלה. מאז שנוצר ב־2007, כ־200 אלף ישראלים הורידו את המשחק.

נדמה שהנטייה הטבעית של ילון להומור והרפתקה, ביחד עם היקסמות מרודנים, הובילה אותו באופן טבעי לצ'ינגיסטן, אבל מתברר שהדרך אל הממלכה היתה קשורה במשבר משפחתי אישי. "לפני כשלוש שנים היתה לי תקופה קשה מאוד, שלושה מקרים קשים במשפחה, בזה אחר זה. עכשיו הכל בסדר, אבל זאת היתה תקופה שחורה, שהמציאות היתה בה עגומה. בתקופה ההיא חיפשתי תכנים אסקפיסטיים, שלא קשורים לכאן ולעכשיו. רציתי דברים מצחיקים ולא מצאתי כאלה בספרות העכשווית בכלל ובפרט לא בספרות הישראלית. אצלנו יש שלושה דורות בקיבוץ והשואה, וזה מדכא. אני מכיר הרבה סופרים ישראלים פעילים וצעירים, מוכשרים, שכולם נוטים לכתוב על אותם נושאים מדכאים".

אולי לא כל כך שמח פה.

"זאת סיבה כן לכתוב ספרים משמחים. יש פה אובר־ריאליזם בחיי היום יום ובכלל בספרות. בתקופה ההיא קראתי פי־ג'יי וודהאוס, שהספרים שלו הם בית ספר להומור, ואני תמיד קורא הרבה ספרי פנטזיה. לפני שהתחלתי לכתוב את צ'ינגיס, קראתי את כל ספרי ההרפתקאה הקלאסיים, 'שלושת המוסקטרים', 'מכרות המלך שלמה', רומנים שיש בהם תחושה של הרפתקה. זה העולם שלנו אבל סוג של היסטוריה חלופית ותחושה של הרפתקה שאני לא מוצא היום בספרים בכלל, אולי לפעמים בספרי פנטזיה, אבל בכלל לא בספרות ישראלית.

"החלטתי שאני רוצה לכתוב עכשיו, וכך בראתי את צ'ינגיסטן. החלטתי שתהיה בספר אותה רוח הרפתקנית וגם משהו מצחיק, שזה עוד משהו שכמעט ולא קיים בספרות ישראלית עכשווית. זה כאילו לא נחשב מכובד, לא 'עמוס עוזי'".

זה קצת נחשב לא רציני, או אולי פונה יותר לנוער או מי שרוצים פשוט להתבדר.

"יש סופרים שמשתמשים בהומור כדי להחליק את הנושאים הקשים, כדי להתמודד עם המציאות האיומה בצורה קלה יותר. אני אומר שאפשר גם בלי הנושאים הקשים ובלי המציאות האיומה".

בעצם אתה גיק. גיק בהגדרה.

"תמיד התכחשתי לגיקיות, מגיל צעיר, ועכשיו נהיה מגניב להיות גיק אז כבר לא אכפת לי. הקטע שלי עם ספרות הפנטזיה התעורר בגיל מאוחר, 25 אולי, כשהבנתי שפיספסתי את הילדות מהבחינה הזאת, בגלל הכחשת הגיקיות, ושיש ספרים נהדרים שלא קראתי, הרפתקאות מסעירות שקורות בעולם שלנו. צ'ינגיסטן, העובדה שהיא סגורה ואין בה אינטרנט, שלא יודעים עליה כלום, זה אפיון שנבע מהרצון שלי ליצור הרפתקה אולד סקול, כמו בספרים האלה. רציתי לפתח את תחושת הפלא הלא ידוע, תחושת ההרפתקה והגילוי. רציתי לשמח, לכתוב משהו אופטימי ואני לא חושב שזאת בושה או שיש בזה משהו פחות טוב. אני מרגיש שזה חסר".